

Monografijų finansavimas

Petras Jonušas

Šiomet išleidžiama jau 4-oji „Lietuvos valsčių“ serijos monografija „Obeliai. Kriaunos“, jos 2-oji laida, pasirodo nepraėjus ir mėnesiui nuo ankstesnės Šiaulių rajono „Gruzdžių“ monografijos I dalies sutiktuvių. Džiugu: nepaisant darbų lėtinusių netikėtai užklupusios vis gilėjančios pasaulinės ekonomikos krizės bei nuolatinio lėšų stygiaus, suskubome obeliečius ir visus Rokiškio krašto žmones pasveikinti Obelių 500 metų jubiliejaus bei didingo Lietuvos Tūkstantmečio proga.

Kiekvienos monografijos parengimas ir išleidimas yra kruopštus daugiau kaip 100 (!) specialistų daugiametis darbas, reikalaujantis didelių intelektinių ir finansinių sąnaudų. Vienai 1 000 puslapių viršijančiai sudėtingai monografijai parengti ir išleisti reikia per 100 tūkst. Lt, todėl labai svarbi yra neatlygintina parama, nes iš šių nekomercinių knygų pardavimo į leidyklą sugrįžta tik apie 10 tūkst. Lt.

Likusias lėšas reikia gauti, arba tiksliau, jas kažkas turi aukoti, dovanoti.

Gaila, bet be „Versmės“ leidyklos verslo partnerės uždarnosios akcinės bendrovės „Magnolija“ (direktorius Jonas Dubickas), tradiciškai paslaugomis paremiančios visas išleidžiamas „Lietuvos valsčių“ serijos monografijas ir šiai knygai tokiu būdu suteikusios paramos už maždaug 20 tūkst. Lt, kitais „Obelių. Kriaunų“ monografijos rėmėjais pasigirti negalime. Finansuoti vien savomis lėšomis teko pačiam leidėjui, maloniai tikintis, kad Rokiškio rajono savivaldybė, verslininkai ir tikri savo krašto patriotai ras būdų ir galimybių vėliau prisidėti prie šios ir kitų Rokiškio krašto monografijų išleidimo.

Nuolatinio lėšų nepriteklius, kuris lydi ne tik pastaruosius sunkmečio paženklintus, bet visus jau 15 metų rengiamos ir leidžiamos, neperdėsiu pasakęs, svarbios valstybinės reikšmės monografijų serijos „Lietuvos valsčiai“ metus, kontekste labai pasigendame ir pačios valstybės atstovų valstybinio požiūrio.

Nors nuolat susirašinėjame, teikiame paraiškas ir dalyvaujame bemaž visuose Kultūros ministerijos, Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcijos prie Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos, kitų valstybės institucijų skelbtuose atviruose leidybos finansavimo ir viešojo pirkimo konkursuose, kvietimuose, finansavimo negauname (visą informaciją apie dalyvavimą konkursuose skelbiame leidyklos interneto svetainėje www.versme.lt).

Neapsikentę nuolat pasikartojančiais, mūsų manymu, akivaizdžiai neteisingais minėtų konkursų rezultatais, su Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija nuo 2005 metų bylinėjomės visų instancijų teismuose, siekdami, kad būtų pripažinti minėtos institucijos, nuo pat jos įsteigimo 1997 m. gruodžio 31 d. daugiau kaip 10 metų vadovaujamos dar Prezidento A. M. Brazausko paskirto nepakeičiamojo direktoriaus Gedimino Ilgūno, patariamo E. Ulčinaitės, L. Truskos, D. Kauno ir kitų nuolatinėjų vertintojų, padaryti jos organizuotų leidinių viešųjų pirkimų pažeidimai, dėl kurių, mūsų manymu, ir prarandame dalį pelnyto finansavimo. Deja, atrodo, šiame procese savo vaidmens neatliko ir teismai, metų metus tęsę nesudėtingas bylas, bet taip ir neužtikrinę teisingumo, teisingo valstybės lėšų paskirstymo ir panaudojimo.

Minėtos Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos įsteigtos institucijos, jos vadovo ir kitų jo kolegų – konkursų rengėjų nusižengimus tikroju – įstatymo pa-

žeidimo – vardu tik 2008 m. lapkričio 24 d. savo rašte įvardijo Viešųjų pirkimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Tarnyba), pagal kurią daugelį metų visuose Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcijos prie Lietuvos Prezidento kanceliarijos pagal tokias pačias šablonines sąlygas rengtuose viešuosiuose leidinių pirkimo konkursuose, kaip ir Tarnybos įvertinto 2007 m. konkurso (pirkimo numeris 59306), sąlygose

„<...> nurodyti ekonominio naudingumo pasiūlymo kriterijų „Mokslinė vertė, monografiškumas“, „Mokslinis ir kultūrinis aktualumas bei naujumas“, „Pagrįstumas ir įgyvendinimo realumas“, „Leidinio parengimo būklė“ pavadinimai ir lyginamieji svoriai, tačiau jie konkurso sąlygose aiškiai neapibūdinti, neaprašyta šių kriterijų vertinimo metodika, kad tiekėjai galėtų disponuoti informacija, kokių charakteristikų paslaugos perkančiajai organizacijai yra ekonomiškai naudingesnės ir tinkamai aprašyti siūlomų paslaugų savybes pasiūlymuose, o perkančioji organizacija turėtų pakankamą informaciją objektyviam pasiūlymų įvertinimui ir jų palyginimui. Konkurso sąlygose nenustatyta, pagal kokias formules bus apskaičiuojami ne tik šių, bet ir kainos kriterijaus balai. Tuo neužtikrintas Įstatymo [Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas – P. J.] 3 straipsnio 1 dalyje nustatyto skaidrumo principo laikymasis ir pažeistas Įstatymo 101 straipsnio 1 dalies 13 punktas.

*Atsižvelgdama į nustatytus Įstatymo pažeidimus [paryškinta cituojant – P. J.], Tarnyba, vadovaudamasi Įstatymo 8 straipsnio 3 dalies 4 punktu, **įpareigoja** Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkciją prie Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos **nutraukti** supaprastinto atviro konkurso „Lietuvos istorijos ir kultūros sričių leidinių išleidimas“ (pirkimo numeris 59306) pirkimo procedūras ir raštu pranešti Tarnybai apie šio įpareigojimo įvykdymą“.*

Ir tik artėjant prie pabaigos Lietuvos Tūkstantmečio minėjimo metams „Versmės“ leidyklai pagaliau pavyko laimėti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo gražintą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo daugiametę civilinę bylą prieš Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkciją prie Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos.

Vilniaus apygardos teismo, patenkinusio „Versmės“ leidyklos ieškinį, 2009 m. birželio 29 d. sprendime (civilinė byla Nr. 2–2498–585 / 2009, teisėjas Vytautas Zelianka) rašoma:

„<...> neteisėti visi atsakovo [Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcijos – P. J.] veiksmai, kuriais buvo vykdomos ieškovo [„Versmės“ leidyklos – P. J.] atžvilgiu neteisėtai [paryškinta cituojant – P. J.] paskelbto viešojo pirkimo procedūros <...>“.

Ką čia bepridursi: įstatymo pažeidėjai įvardyti, teisingumas triumfuoja, tačiau laiko atgal nesugrąžinsi – beveik 10 metų trukęs nuolatinis įstatymo pažeidinėjimas įvyko, pelnytų valstybės lėšų „Lietuvos valsčių“ serijai neskirta. Tam kelio neužkirto

nei teismai, nei kontrolieriai, nei bevaisės mūsų, kaip visuomenės atstovų, pastangos, nei įstatymus pamynusios institucijos steigėjai ir globėjai.

Deja, pati Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija, Valstybės kontrolės vertinama arba neigiamai, arba patenkinamai, visus tuos metus savo darbo ir bendravimo nekeitė, dirbo prastai, elgėsi pabrėžtinai nedraugiškai ir arogantiškai, nesileido į jokias diskusijas, bendravo tik teismuose, o juose vilkino bylas ir sąmoningai darė viską, kad finansavimo negautume. Dar 2005-aisiais, kai dėl direkcijos veiksmų kreipėmės į teismą, iš karto sulaukėme šios atsakovu patrauktos institucijos ir jos konkursų komisijos atsakomojo kerštingo veiksmo: iš daug metų naudoto leidinių pirkimo konkursų sąlygų tipinio teksto buvo išbraukta konkursams teikiamų leidinių eilutė „Regionų istorija“, kitaip sakant, paminant visuomenės interesus buvo pasirūpinta, kad negalėtume net teikti konkursams būtent skirtingų Lietuvos kraštų istorijai ir kultūrai skiriamų „Lietuvos valsčių“ serijos monografijų, todėl nei „Versmės“ leidykla, nei kitos leidyklos nuo 2005 m. nebegalėjo gauti valstybės biudžeto finansavimo regionų istorijos leidiniams, o visuomenei tuo buvo trukdoma šiuos leidinius turėti ir skaityti. O nepakeičiamasis direktorius G. Ilgūnas, einantis jau 74-uosius metus ir direkcijoje dirbantis tik pagal autorinę sutartį (!), nes tokio samdomo darbo dėl amžiaus cenzo jam negalima dirbti pagal įstatymą, tų pačių nematomų jėgų už savo daugiametį patikrintą elgesį vertinamas ir pasodintas net į atsakingą ir svarbią Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos pirmininko kėdę, ir paskutiniame teismo posėdyje 2009 m. birželio 15 d., patenkinusiam „Versmės“ leidyklos ieškinį, teisėjo paklaustas nieko negalėjo pasakyti dėl Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės įvardytų jo vadovaujamos institucijos padarytų įstatymo pažeidimų, elgėsi pabrėžtinai priešišškai, o „Lietuvos valsčių“ serijos knygas menkinamai vadino Pilviškių seniūno atsiminimais...

Rėmėjai, „Lietuvos valsčių“ serijai skyrę 2 proc. savo metinės pajamų mokesčio sumos

Atsižvelgdamas į tai, kad „Lietuvos valsčių“ serijos istorijos ir tradicinės kultūros knygų leidyba yra nepelninga, valstybės, įstaigų ir asmenų remtina veikla, 2004 m. balandžio 7 d. Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro tvarkytojas viešajai įstaigai „Versmės“ leidykla yra suteikęs paramos gavėjo statusą.

Remiantis Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 34 str. 3 dalimi ir finansų ministro 2002 m. rugsėjo 25 d. įsakymu Nr. 305, gyventojai gali iki 2 procentų savo metinės pajamų mokesčio sumos skirti savo pasirinktoms įstaigoms ir organizacijoms, kurios pagal Labdaros ir paramos įstatymą turi teisę gauti paramą.

Apgailestaujame, kad čia negalime paskelbti atskirų rėmėjų skirtų sumų, nes valstybinė mokesčių inspekcija neteikia paramos gavėjams jokios informacijos nei apie konkrečius juos remiančius rėmėjus (vardus, pavardes), nei apie konkrečias atskirų rėmėjų 2 proc. sumas: metų gale mokesčių inspekcija paramos gavėjui vienu mokėjimu perveda visą visų jo rėmėjų paramos sumą, todėl kiekvieno konkretaus rėmėjo indėlis, priklausantis nuo jo gaunamų pajamų dydžio, lieka nežinomas.

2008 metų gruodį „Versmės“ leidyklos raštai su prašymais „Lietuvos valsčių“ serijai skirti iki 2 proc. savo 2008 m. pajamų mokesčio sumos buvo išsiųsti iš viso 640-iai asmenų. Šios paramos prašymas Sveikatos apsaugos bei Užsienio reikalų ministerijų iniciatyva išplatintas jų vidinio naudojimo intraneto tinkle ir taip paskelb-

tas visiems darbuotojams. Leidykla dėl šios asmeninės paramos „Lietuvos valsčių“ serijai raštu kreipėsi į visus LR Seimo narius (išsiųstas 141 prašymas, atsiliepė 4, parėmė 1), LR Ministrą Pirmininką (neatsiliepė, neparėmė), visus LR Vyriausybės narius (išsiųsta 13 prašymų, atsiliepė 2, neparėmė), Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcijos darbuotojus (neatsiliepė, neparėmė), rajonų savivaldybių merus, seniūnijų seniūnus, įvairių kitų valstybės institucijų, įstaigų ir kt. vadovus (išsiųsti 52 prašymai, parėmė 16), samdomą darbą dirbančius „Lietuvos valsčių“ serijos knygų redaktorius (išsiųsti 33 prašymai, parėmė 2) ir serijos knygų autorius (išsiųsti 267 prašymai, parėmė 19), ankstesnius rėmėjus. Kartu su paramos prašymais buvo siunčiamos parngtos pildyti paramos skyrimo prašymo formos, apmokėto atgalinio siuntimo vokai, informacija apie „Lietuvos valsčių“ seriją ir „Versmės“ leidyklą.

2007 metų savo 2 proc. pajamų mokesčio sumos dalimi seriją parėmė 56 asmenys (bendra paramos suma 10 754,97 Lt):

„Versmės“ leidyklos bendradarbiai – Vingaudas Baltrušaitis, Violeta Barkauskaitė (1 proc.), Stanislovas Buchaveckas, Gabija Juščiūtė, Rasa Kašėtienė, Aloyzas Pranas Knabikas, Zita Kutraitė, Venantas Mačiekus, Aloyzas Petrašiūnas, Daiva Ramanekaitė, Donatas Rinkevičius, Vidas Sutkus; *„Lietuvos valsčių“ serijos autoriai* – Nijolė Andrejevienė, Algirdas Baliulis, Nerija Bartkutė, Rasa Bertašiūtė, Renata Endzelytė, Zenonas Garška, Rita Garškaitė, Ona Kažukauskaitė, Audronė Kiršinitė, Lilija Kudirkienė, Virginija Kvasaitė, Aurelija Malinauskaitė, Elona Mikučiauskaitė, Bronius Puzinavičius, Zosė Radžiuvienė, Antanas Rupeika, Marija Rupeikienė, Povilas Spurgevičius, Asta Steikūnienė (1 proc.), Janina Stuokaitė, Jonas Šedbaras, Airina Šulskienė, Dana Tomkutė, Albinas Vaitonis, Ernestas Vasiliauskas, Saulius Žilinskas, Brigita Žuromskaitė (1 proc.); *kiti rėmėjai* – Evaldas Bernotas, Irmantas Bernotas, Rimutė Bernotienė, Gražina Drėmaitė, Aniceta Garšvienė, Juozas Jundulas, Margarita Kazakevičiūtė, Gintaras Lansbergas, Edita Lansbergienė, Jurgis Pakalka, Livija Joana Pakalkienė, Jūratė Rinkevičienė, Goda Rupeikaitė, Gerda Sutkuvienė, Jonas Šiaulys, Regina Vaitkevičienė, Vitolda Verikaitė.

2008 metų savo 2 proc. pajamų mokesčio sumos dalimi seriją parėmė 34 asmenys (bendra paramos suma knygos išleidimo metu dar nėra žinoma – ją sužinoti ir paramą gauti turėtume tik 2009 m. gale):

„Versmės“ leidyklos bendradarbiai – Giedrė Užumeckaitė (1 proc.), Aloyzas Pranas Knabikas, Vidas Sutkus, Aivas Ragauskas, Aloyzas Petrašiūnas, Žilvytis Šaknys, Zita Kutraitė, Juozas Banionis, Henrikas Jasiūnas, Violeta Barkauskaitė (1 proc.); *„Lietuvos valsčių“ serijos autoriai* – Zenonas Garšva, Antanas Rupeika, Marija Rupeikienė, Algirdas Vaitonis, Jonas Šiaulys, Algirdas Baliulis, Julius Kanarskas, Audronė Kiršinitė, Elvyra Elena Straševičienė; *kiti rėmėjai* – Sigutė Gailienė, Ina Budrytė, Bronius Puzinavičius, Rimutė Bernotienė, Edgaras Kanapienis, Irena Kanapienienė, Gediminas Orlonas, Edmundas Mazėtis, Vitolda Verikaitė, Nijolė Andrejevienė, Gražina Drėmaitė, Vera Šedienė, Jonas Budrecas, Kazimieras Kuzmickas, Jūratė Sabeckienė, Almutė Armonavičienė.